

LIBRIS

We know
books

Ciprian NIȚULESCU

DIPLOMAȚI
AI ROMÂNIEI
ÎN ATENȚIA
SECURITĂȚII
(1948-1989)

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Cuprins

PREFAȚĂ	13
STUDIU INTRODUCȚIV	19
Instituțiile implicate în politica externă a României.....	19
Organizarea instituțională a Ministerului de Externe în perioada comunistă	34
Profilul diplomatului român după 1947	40
Implicarea Securității în politica de personal a Ministerului de Externe	77
DIȚIONARUL DIPLOMAȚILOR, ÎNTOCMIT PE BAZA DOSARELOR SECURITĂȚII.....	93
Gheorghe-Vasile ALBUȚ	93
Marin ALEXIE	94
Petre ANGHEL.....	95
Constantin ANGHELUȚĂ.....	98
Gheorghe APOSTOIU.....	99
Gheorghe APOSTOL	100
Grigore ARSENIE	102
Teodor-Eugen ATANASIU	104
Gheorghe BALTAC.....	104
Bogdan BALTAZAR.....	106
Ioan BAR.....	108
Lucian BĂDULESCU.....	109
Teofil-Tiberiu BĂLAJ	110
Gheorghe BĂLAȘA.....	111
Mircea BĂLĂNESCU.....	113
Toma BĂLĂȘOIU.....	116
Ileana BĂNCILĂ	117
Valeriu BĂRBULESCU.....	118
Ion BOBOCEA.....	120

Corneliu BOGDAN	121
Emil BOSTAN	126
Liviu-Aurelian BOTA	127
Demostene BOTEZ	129
Gabriel-Irinel BRÂNZARU	132
Gheorghe BRAD	133
Chiriac BUCUR	134
Romulus-Ioan BUDURA	135
Nicu BUJOR	137
Ion BUZATU	140
Nicolae CĂLIN	142
Pompilius CELAN	143
Nicolae CHILIE	144
Ioan CHIVULESCU	145
Nistor CIOROGARU	146
Ion CIUBOTARU	148
Virgil CONSTANTINESCU	149
Ioan-Petru CORDOȘ	150
Ioan COVACI	152
Vasile CROICU	153
Mihai CROITORU	154
Vasile DAN	156
Paul DAVIDOVICI	157
Ovidiu DIANU	160
Gheorghe DIMA	162
Victor DIMITRIU	163
Gheorghe DINCULESCU	167
Marcel DINU	168
Vasile DINU	170
Iuliu DOBROIU	171
Iosif DOLEZAL	173
Gheorghe DOLGU	174
Ioan DONCA	177

Anton DONCIU	178
Mihail DRAGOMIRESCU	180
Mihai DRANGA	181
Gheorghe DUȚĂ	183
Constantin EFTIMIE	185
George ELIAN	185
Ioan ENE	188
Cornel-Victor FLORESCU	189
Ion FLOROIU	190
Napoleon FODOR	192
Nicolae FOTINO	194
Titus-Caius-Tiberius FRĂNȚESCU	198
Gavril GABOR	199
Iosif GANEA	201
Florin GEAMĂNU	203
Ilie GEORGESCU	203
Valeriu GEORGESCU	205
Alexandru GHEORGHIU	206
Marius GHEORGHIU	208
Marin GHEȚU	209
Marcel GHIBERNEA	210
Constantin GHIȚĂ	211
Emil GHIȚULESCU	212
Edwin GLASER	213
Nicolae GONDA	217
Ioan GOSTIAN	218
Pavel GRECU	219
Octavian GROZA	220
Iosif HÎNCU	221
Teodor HUC	223
Marin ILIESCU	224
Iacob-Mihai IONAȘCU	225
Dionisie IONESCU	226

Gheorghe IONIȚĂ	228
Ilie IVAN.....	229
Gheorghe JUCU.....	229
Gheorghe JUGĂNARU	231
Gheorghe JUNESCU.....	232
Iosif LAZĂR.....	233
Marcela LAZĂR.....	234
Alexandru LĂZĂREANU.....	235
Gheorghe LĂZĂRESCU	237
Panait LEFTER	240
Andrei LUCA.....	241
Vasile LUCA.....	243
Vasile MACOVEI	244
Ioan–Petre MADA	245
Ion MAGHERU.....	247
Emilian MANCIUR	248
Eugen MANTU	250
George MARIN.....	251
Teodor MARINESCU	252
Alexandru MATCĂU	253
Ioan–Eugeniu MATEESCU.....	255
Petre–Alexe MATEESCU.....	257
Radu–Gabriel MATEESCU.....	258
Gheorghe MATEI.....	259
Iacob MĂGURĂ	260
Constantin MĂGUREANU	263
Ionel – Marcel MĂMULARU.....	264
Corneliu MĂNESCU	265
Nicolae–Emil MĂNOIU	267
Leon–Dinu MĂRĂȘESCU.....	268
Ion MĂRGINEANU.....	270
Eduard MEZINCESCU	272
Nicolae MICU	274

Dumitru MIHAIL	275
Tudor MIRCEA.....	277
Mircea MIRONENCO	278
Mircea MITRAN.....	279
Sterian MLADIN	280
Ion MORARU	281
Androne NAE	283
Victor NANU	284
Ioan NEAGU	285
Romulus NEAGU	286
Constantin NEGOIȚĂ	287
Cornel NEGREA	288
Dumitru NICOLAE.....	289
Radu-Alexandru NICULESCU	290
Dorin NISTOR.....	291
Stelian OANCEA	292
Marin PANCEA	293
Cornel-Vasile PARASCHIV	294
Constantin PÂRVU.....	296
Nicolae PERHAIȚĂ	297
Eugenia PETRE	299
Iosif PETRE	301
Alexandru PETRESCU.....	303
Lucian PETRESCU	305
Nicolae PETRESCU.....	306
Tiberiu-Eufrosin PETRESCU.....	309
Gheorghe PETRICU.....	310
Liviu PETRINA.....	311
Nicolae PETRUȚ.....	313
Pavel PLATONA.....	314
Ovidiu PLOSCARU.....	315
Iftene POP	317
Sabin POP	318

Pretor POPA.....	319
Eugen POPA.....	320
Ovidiu-Corneliu POPESCU.....	321
Petre POPESCU	323
Liviu RADU	325
Boris RANGHEȚ	326
Mircea RĂCEANU	328
Ioan REVECU	331
Ion ROȘIANU.....	332
Mihail ROȘIANU	333
Mihail RUJOI	334
Constantin RUSEI	335
Florin-Ioan RUSU.....	336
Andrei SANDA.....	337
Aurel SANISLAV	338
Neculai SAVA	340
Petre SĂNDULESCU	341
Ion SCUMPIERU	343
Pavel SILARD.....	345
Valeriu SIMION	347
Ionel STĂNCULESCU	348
Constantin STĂNESCU	349
Dimitrie STĂNESCU	350
Marin STĂNESCU.....	351
Zaharia STOIAN	352
Gheorghe STOICA.....	353
Marcel STOICA	354
Ladislau SZEKELY	355
Bucur ȘCHIOPU	356
Dragoș ȘERBĂNESCU	358
Ioan TĂNASE	359
Mihail-Emilian TEACĂ.....	360
Bibi-Gheorghe TEODOROIU.....	362

Traian TEODORU	363
Dumitru TRANCĂ	363
Nicolae TURTUREA	365
Ion TURTURICĂ	366
Dumitru ȚÂNCU	367
Gheorghe ȚÂRLESCU	368
Florian UNCHIAȘU	370
Alexandru UNGUR	370
Izidor URIAN	372
Constantin VASILIU	373
Gheorghe – Iulian VĂCĂREL	376
Gheorghe – Vladimir VIȘINESCU	377
Gheorghe VÎLCU	378
Armand – Cornel VLADU	380
Arthur WEISSMAN	382
Costache ZAVU	383
CONCLUZII	385
BIBLIOGRAFIE	389
ANEXE	404
Anexa nr. 1	404
Anexa nr. 2	425
Anexa nr. 3: Fotografii ale unor diplomați și reprezentanți ai Securității	428

STUDIU INTRODUCȚIV

O carte despre diplomați ai României din întreaga perioadă comunistă, aflați în atenția operativă a Securității, se circumscrie istoriei diplomației țării noastre din acea epocă prin faptul că politica externă a fost promovată de oameni, iar unii dintre aceștia se regăsesc în paginile următoare. În partea introductivă prezentăm succint instituțiile implicate în epocă în politica externă a României (și câteva realizări ale acestora în perioada sa de vârf), organizarea instituțională a Ministerului Afacerilor Externe, profilul diplomatului român după 1947, o serie de exemplificări privind implicarea Securității în politica de personal a MAE, informații relevante privind principalele unități care au avut în atenție operativă diplomații, dar și o scurtă prezentare a cuprinsului lucrării și a metodologiei elaborării acesteia.

Instituțiile implicate în politica externă a României

În perioada comunistă, instituțiile cu atribuții în politica externă a țării erau Marea Adunare Națională și Consiliul de Stat, Consiliul de Miniștri (condus de un președinte al Consiliului, numit din martie 1975 prim-ministru al Guvernului) și Ministerul Afacerilor Externe, alături de Comitetul Central al Partidului Comunist Român, considerat constituțional „forța politică conducătoare a întregii societăți”.

Marea Adunare Națională stabilea linia generală a politicii externe a țării, așa cum prevedea articolul 43 al Constituției din 21 august 1965. În cadrul acesteia exista și o Comisie permanentă de Afaceri Externe (cu rol de a prezenta rapoarte la proiecte de legi, precum cele pentru ratificarea unor Tratatate, dar și de a înainta unele inițiative legislative). Era una din cele opt Comisii permanente ale Marii Adunări Naționale din 1948, reduse apoi, fiind una din cele trei Comisii permanente¹ (formate din 11-13 deputați) din 1953, alături de Comisia de propuneri legislative și de Comisia bugetară. De precizat că prin intermediul Comisiei de Politică Externă a Adunării Deputaților „comuniștii au folosit - prima și ultima dată - mecanismul clasic al unei

¹ Dr. Florin Vasilescu, *Comisiile parlamentare. Realități și perspective*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, pp. 224, 227. Potrivit Legii nr. 1/1969 se extindea aria atribuțiilor acestor Comisii permanente: primeau sarcina de a examina și dezbate orice proiecte de legi, decrete, hotărâri sau acte ce urmau a fi adoptate, fie de către Marea Adunare Națională, fie de către Consiliul de Stat. (*op. cit.*, p. 254)

moțiuni de neîncredere² în ministrul Afacerilor Străine, Gheorghe Tătărescu, Comisia cerând la 5 noiembrie 1947 votul plenului Camerei, moțiunea fiind votată cu 187 bile albe „pentru” și 5 bile negre „contra”, fapt ce a condus la ieșirea tuturor reprezentanților Partidului Național Liberal -Tătărescu de la guvernare și instalarea liderului comunist Ana Pauker la conducerea ministerului. La 28 martie 1948 noul for legislativ al țării, Marea Adunare Națională (MAN), avea în componență și reprezentanți ai „Opoziției” la Frontul Democrației Populare (FDP, cu 405 deputați, sub controlul PMR), care a obținut nouă mandate de deputat (șapte mandate pentru PNL - Bejan și două mandate pentru Partidul Țărănesc Democrat - dr. N. Gh. Lupu), însă acestea au fost ultimele alegeri la care s-au prezentat liste alternative.³ Un moment important al perioadei analizate l-a constituit Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România cu privire la principiile de bază ale politicii externe a României⁴, adoptată în ședință extraordinară la 22 august 1968, ca urmare a invadării Cehoslovaciei de către armatele a cinci state membre ale organizației Tratatului de la Varșovia.

Consiliul de Stat (creat în martie 1961, format dintr-un președinte, trei vicepreședinți și 15 membri, continuator al Prezidiului Marii Adunări Naționale și anterior al Prezidiului RPR, înființat la rândul său în ziua abdicării regelui Mihai) era subordonat MAN, cu atribuții exercitate în mod permanent și atribuții exercitate numai între sesiunile Marii Adunări Naționale (în continuare, MAN). Printre atribuțiile permanente ale Consiliului de Stat, menționate în articolul 63 al Constituției din 1965, existau și cele legate de politica externă a României: ratificarea și denunțarea tratatelor internaționale, cu excepția acelor a căror ratificare sau denunțare era de competența MAN; stabilirea rangurilor misiunilor diplomatice; acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomați ai RSR; primirea scrisorilor de acreditare și de rechemare a reprezentanților diplomați ai altor state. În relațiile cu alte state, Consiliul de Stat, prin președintele său (Gh. Gheorghiu-Dej în 1961-1965, Chivu Stoica în 1965-1967, N. Ceaușescu în 1967-1989), reprezenta România⁵. Între sesiunile Marii Adunări Naționale, Consiliul de Stat devenea organul suprem al puterii de stat, având puterea de a emite decrete și hotărâri, care se semnau de președintele acestui organism și se publicau în „Buletinul Oficial”, răspunzând în

² Cristian Preda, *Rumânii fericiți. Vot și putere de la 1831 până în prezent*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 219.

³ Sorin Liviu Damean (coord.), Dan Claudiu Dănișor, Mihai Ghițulescu, Alexandru Oșca, *Evoluția instituțiilor politice ale statului român din 1859 până astăzi*, lucrare apărută sub egida Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014, p. 171.

⁴ *Principiile de bază ale politicii externe a României*, Editura Politică, București, 1968, pp. 25-38. Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale a avut loc a doua zi după ședința comună a CC al PCR, a Consiliului de Stat și a Guvernului.

⁵ Mircea Lepădătescu, *Sistemul organelor statului în Republica Socialistă România*, Ed. Științifică, București, 1966, p. 203.

fața MAN pentru actele sale. Crearea la 28 martie 1974 a funcției *Președintelui Republicii* i-a redus atribuțiile Consiliului de Stat. Președintele Republicii era ales de Marea Adunare Națională în prima sesiune a fiecărei legislaturi cu cel puțin două treimi din numărul total al deputaților (proponerea pentru alegere aparținând Comitetului Central al PCR și Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, înființat în 1969), iar printre prerogativele sale menționăm: era președintele Consiliului de Stat, reprezenta puterea de stat în relațiile interne și internaționale, era comandantul suprem al forțelor armate și președintele Consiliului Apărării al Republicii Socialiste România, încheia tratate internaționale în numele RSR, stabilea rangurile misiunilor diplomatice, acredita și rechemă reprezentanții diplomați ai țării, primea scrisorile de acreditare și rechemare ale reprezentanților diplomați ai altor state, proclama starea de necesitate în caz de urgență, emițând decrete prezidențiale și decizii.⁶

Partidul Comunist Român (în anii 1948-1965 denumit Partidul Muncitoresc Român) reprezenta forul conducător al politicii externe românești în anii 1948-1989, subordonarea organelor puterii de stat față de PCR fiind asumată pentru prima dată în mod deschis abia în Constituția din 1965, articolul 3 consacrand partidul ca „forță politică conducătoare a întregii societăți”, Marea Adunare Națională (care a avut ca președinți ai Prezidiului pe dr. C. Parhon în 1948-1952, dr. P. Groza între 1952-1958, I. Gh. Maurer în 1958-1961) având subordonare față de PCR exprimată și prin Legea nr. 1/1972, care preciza necesitatea prelungirii mandatului deputaților la cinci ani „pentru asigurarea corelării legislaturii sau mandatului puterii de stat cu periodicitatea Congreselor partidului”⁷. Deși *Comitetul Central al PCR* (în continuare, CC al PCR) conducea întreaga activitate a partidului în intervalul dintre Congrese, asigurând înfăptuirea rolului conducător al partidului în toate domeniile de activitate, inclusiv în politica externă, deciziile se luau în cadrul unui organ executiv al Comitetului Central, intitulat Secretariat în epoca Gheorghiu-Dej, Prezidiul Permanent în anii 1965-1974 și Biroul Permanent al Comitetului Politic Executiv în anii 1974-1989. Numărul membrilor Secretariatului Comitetului Central a variat, de la 4 -5 membri în anii 1944-1960 (în timp ce Biroul Politic, care conducea partidul între Plenarele CC, avea atunci 7-18 membri), patru membri în anii 1960-1965 și între 7-10 membri în anii 1965-1989⁸. În primii ani ai RPR, în cadrul Secretariatului, Iosif Chișinevski (nume inițial Roitman) a fost cel desemnat să coordoneze activitatea externă. Astfel, în ședința Biroului Politic al CC al PMR din 14 mai 1948 Chișinevski a fost desemnat să conducă Secția Politicii Externe (în timp de

⁶ Dan Cătănuș (coord.), *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist*, Ed. Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2012, pp. 487-488.

⁷ *Ibidem*, f. 342.

⁸ Nicoleta Ionescu-Gură, „Studiu introductiv” la lucrarea apărută sub egida CNSAS, *Memorii C.C. al P.C.R. (1945-1989). Dicționar*, coordonator: Florica Dobre, Ed. Enciclopedică, București, 2004, pp. 12-13, 22-23.

Ana Pauker coordona Direcția „Propagandă și Agitație” a CC și organizațiile de femei).⁹ Cu prilejul Congresului al II-lea al PMR din decembrie 1955, Iosif Chișinevski (ca membru al Secretariatului CC până în iulie 1957, când a fost exclus ca „antipartinic”) coordona și Secția de Relații Externe (care se ocupa de legăturile cu partidele „frățești”) și Secția Cadrelor din Exterior a CC al PMR. În martie 1965, la moartea lui Gheorghiu-Dej, Leonte Răutu (nume inițial Oigenstein) conducea Secția de Relații Externe în cadrul Secretariatului C.C. Șefă a Secției Relații Externe a CC al PMR în anii 1956-1965 a fost Ghizela Vass (născută în 1912 la Iași, membră a PCdR din 1933), numită în noiembrie 1965 șefă a Secției Internaționale a CC al PCR (în timp ce Vasile Vlad, născut în 1929, jurist, membru de partid din 1957, a preluat conducerea Secției Relațiilor Externe a CC în noiembrie 1965), iar între 1975 - februarie 1982 G. Vass a deținut poziția de șef adjunct al Secției Relații externe și cooperare economică internațională a Comitetului Central al PCR. Este sugestivă o afirmație a fostului ministru de Externe C. Mănescu despre raportul dintre Secția de Relații Externe a CC al PMR și MAE la momentul instalării sale în fruntea ministerului în 1961. Acesta relatează că Avram Bunaciu (ministru de Externe în anii 1958-1961) „în cea mai mare parte lipsea de la lucru”, Aurel Mălnășan (ministru adjunct de Externe în anii 1956-1963) fiind cel care reprezenta MAE în relația cu Ghizela Vass, în minister „de altfel, toți erau subalternii ei”¹⁰.

În 1950 se înființa și o Secție a Cadrelor de Partid din Exterior (în subordinea CC al PMR și sub conducerea la acea dată a Melitei Apostol, născută cu numele Schaerf, soția liderului comunist Gheorghe Apostol). Conform Regulamentului de funcționare a Secției Cadrelor din Exterior a CC al PMR din 23 aprilie 1956, aceasta, printre altele, „verifică și selecționează cadrele din nomenclatura CC al PMR pentru oficiile diplomatice, consulare, agențiile comerciale, precum și delegațiile propuse” de Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Comerțului Exterior și le supune spre aprobare [...]. Controlează activitatea direcțiilor de Cadre MAE și MCE în domeniul selecționării și verificării cadrelor propuse pentru muncă în străinătate. Verifică și selecționează, împreună cu Secția Administrativă, cadrele propuse de Ministerul Forțelor Armate pentru misiuni permanente de atașați militari pe lângă oficiile diplomatice ale RPR din străinătate și le supune spre aprobare. [...] Ține evidența tuturor cadrelor trimise de MAE, MCE și alte instituții pentru muncă în cadrul oficiilor diplomatice și consulare, agențiilor comerciale, misiunilor militare și altor misiuni permanente sau temporare ale RPR în străinătate [...], precum și a acelor cadre din MAE și MCE care au perspective de a fi folosite pentru misiuni în străinătate. [...] Controlează pregătirea cadrelor din Institutul de Relații Internaționale, cât și cum se face repartizarea lor. De asemenea, controlează felul

⁹ Mihaela Verzea, *Partidul-Stat. Structuri politice (1948-1965)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2013, p. 88.

¹⁰ *Convorbiri neterminate. Corneliu Mănescu în dialog cu Lavinia Betea*, Ed. Polirom, Iași, 2001, pp. 79-80.

cum sunt repartizate și promovate cadrele trimise cu misiuni permanente în străinătate. Pentru aceasta, secția va folosi legătura directă cu conducerea ministerelor respective, direcțiile de cadre din aceste ministere, precum și cu Institutul de Relații Internaționale al MAE. [...] Organizează și asigură controlul și îndrumarea activității grupelor de partid din oficiile diplomatice și agențiile comerciale ale RPR din străinătate.”¹¹

Un moment important al evoluției pe plan internațional a PMR l-a constituit prezentarea așa-zisei „Declarații de independență”¹² a Partidului Muncitoresc Român din aprilie 1964. În legătură cu efectul acesteia și asupra diplomației militare a României de atunci, notăm precizarea colonelului (r) Emil Burghilea, atașat militar al RPR în Italia în anii 1963-1965: „Mulți dintre veteranii atașaturii noastre militare, aflați la posturi în 1964, își amintesc probabil impactul benefic în activitatea lor, produs de documentul conducerii de partid și de stat de atunci. (...) am simțit din plin efectul miraculos al declarației. Cu 180° s-a schimbat atitudinea autorităților militare italiene față de mine. Ca prin farmec, au dispărut restricțiile în deplasările pe teritoriul țării de acreditare (...). Nu aveam același regim cu cel al diplomaților militari din țările membre NATO, dar eram invitat de aceștia la întâlniri bilaterale sau mondene.”¹³

Consiliul de Miniștri, potrivit Legii nr. 24/ 17 decembrie 1969, reprezenta organul suprem al administrației de stat, era ales de Marea Adunare Națională, își desfășura activitatea potrivit principiului conducerii colective (fiecare minister fiind condus de un Colegiu, care hotăra în problemele generale privind activitatea ministerului), fiecare membru al guvernului fiind răspunzător atât pentru propria sa activitate, cât și pentru întreaga activitate a Consiliului de Miniștri, în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale aceștia fiind răspunzători în fața Consiliului de Stat. Consiliul de Miniștri stabilea și măsuri generale pentru aducerea la îndeplinire a politicii externe, exercitând conducerea generală în domeniul relațiilor cu alte state și luând măsuri pentru încheierea acordurilor internaționale. Articolul 11 preciza că președintele Consiliului de Miniștri reprezenta guvernul în relațiile internaționale. Diplomatul și profesorul universitar Aurel Preda considera, într-o lucrare publicată

¹¹ Apud, Nicoleta Ionescu-Gură, *Nomenclatura Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, Ed. Humanitas, București, 2006, pp. 360-361.

¹² Este vorba de *Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, adoptată de Plenara lărgită a CC al PMR din 15-22 aprilie 1964. Pregătirea propriu-zisă a Declarației a durat mai bine de un an de zile, între martie 1963- aprilie 1964 (Constantin Moraru, *Politica externă a României. 1958 -1964*, Ed. Enciclopedică, București, 2008, p. 181).

¹³ *Diplomația română a apărării. Un secol și jumătate sub zodia Minervei*, coord: gen. brig. (r) ing. Mitică Detot, Editura Medro, București, 2007, pp. 143-144.

în anul 2007, că „în ultimii 50 ani, activitatea diplomatică a șefilor de state și de guvern a crescut substanțial.”¹⁴

Ministerul Afacerilor Externe avea o serie de atribuții, pe care le găsim menționate într-un Regulament de funcționare a MAE din perioada Republicii Populare Române (23 septembrie 1959) și un Decret din 21 august 1969 privind organizarea și funcționarea MAE (decretul nr. 589/1969¹⁵, devenit Legea nr. 38/1969, care înlocuia HCM nr 113/1959). Decretul din 1969 menționa că MAE înfăptuia politica externă sub conducerea Comitetului Central al Partidului Comunist Român și a Consiliului de Miniștri, colaborând cu celelalte ministere și organe centrale. Informa conducerea PCR și Consiliul de Miniștri cu privire la evenimentele internaționale și prezenta propuneri în legătură cu acestea, asigura înfăptuirea politicii externe a statului în relațiile cu ONU, instituțiile sale specializate și cu alte organizații internaționale, contribuia la înfăptuirea politicii RSR în domeniul relațiilor economice cu alte state, coordona activitatea privind schimburile culturale, științifice, artistice și de presă ale României cu alte state ș.a. Păstra sigiliul de Stat al Republicii Socialiste România și originalele tuturor înțelegerilor internaționale bilaterale.

Miniștrii de Externe ai României în anii comunismului au fost: Ana Pauker (06.11.1947–26.06.1952, prima femeie ministru de Externe din lume, membră a Biroului Politic al C.C. în 1945-1952, viceprim-ministru între 1949-1952), Simion Bughici (10.07.1952–03.10.1955), Grigore Preoteasa (03.10.1955–13.07.1957), Ion Gheorghe Maurer (13.07.1957–10.01.1958), Avram Bunaciu (17.01.1958–21.03.1961, ministru de Justiție în 1948-1949, prim-adjunct al ministrului de Externe în 1950-1952), Corneliu Mănescu (21.03.1961–18.10.1972, președinte al Adunării Generale a ONU din 1967-1968, șeful Direcției Politice din MAE în 1960, ambasador la Budapesta în 1960-1961), George Macovescu (18.10.1972–23.03.1978), Ștefan Andrei (23.03.1978–08.11.1985, membru CPEx al CC al PCR în 1974-1989), Ilie Văduva (08.11.1985–26.08.1986), Ioan Totu (26.08.1986–03.11.1989), Ion Stoian (03.11–22.12.1989).

Colaborarea la oficiile diplomatice ale României între reprezentanții MAE și cei ai Ministerului Comerțului Exterior, Ministerului Apărării Naționale și Ministerului de Interne se realiza pe baza unor decizii ale conducerii PCR în acest sens, precum „Hotărârea privind reglementarea raporturilor între șefii oficiilor diplomatice și lucrătorii MCE, MFA și MAI în străinătate” din octombrie 1955. Aceasta preciza, printre altele: „Pentru asigurarea activității normale a oficiilor diplomatice ale RPR, cât și în vederea întăririi disciplinei de muncă a lucrătorilor diferitelor departamente de stat cu misiuni în străinătate, Biroul Politic al Partidului Muncitoresc Român hotărăște: Șeful oficiului diplomatic reprezintă statul și guvernul român în

¹⁴ Aurel Preda-Mătășaru, *Aspecte teoretice, practice și diplomatice românești în domeniul tratatelor politice*, Editura Lumina Lex, București, 2007, p. 14.

¹⁵ Arhiva MAE, *Organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe*, București, 1971.

străinătate. Șeful oficiului diplomatic este șeful întregului personal român numit în străinătate și poartă răspunderea pentru activitatea și comportarea tuturor funcționarilor statului român care îndeplinesc misiuni temporare sau permanente în cadrul sau pe lângă oficiul diplomatic al RPR în țara respectivă. (...) Șeful oficiului diplomatic este dator: să creeze lucrătorilor MAI, care muncesc în cadrul oficiului diplomatic respectiv, condițiuni favorabile de acoperire, spațiul corespunzător pentru muncă și tot timpul necesar, ca să-și poată desfășura activitatea și îndeplini sarcinile; să țină legătura directă pe linia muncii speciale MAI numai cu șeful serviciului respectiv, deși va cunoaște nominal, în interesul bunei desfășurări a muncii lor, pe toți subalternii acestuia în cadrul oficiului diplomatic respectiv. (...); să atragă atenția șefului serviciului MAI, iar la nevoie să sesizeze pe Ministrul Afacerilor Externe personal asupra aspectelor ce le consideră nepotrivite din activitatea lucrătorilor MAI. Lucrătorii MAI din cadrul oficiului diplomatic sunt datori: (...), să muncească efectiv 3 - 4 ore pe zi pentru îndeplinirea sarcinilor primite de la șeful oficiului diplomatic în cadrul muncii lor de acoperire și să răspundă de executarea acestor sarcini, urmând ca restul orelor din program să le folosească pentru munca lor de bază pe linia MAI. Timpul muncii de acoperire se va repartiza în așa fel ca să nu dăuneze muncii lor operative; să nu lipsească de la serviciu în cadrul oficiului fără știrea și aprobarea șefului oficiului. (...); șeful oficiului diplomatic nu va cere informații asupra muncii operative secrete a lucrătorilor MAI (...) Numărul de locuri necesare pentru MAE, MCE, MFA și MAI, în schema fiecărui oficiu diplomatic, consular sau comercial se stabilește de către conducerea Partidului Muncitoresc Român. Ministrul Afacerilor Externe, Ministrul Comerțului Exterior, Ministrul Forțelor Armate și Ministrul Afacerilor Interne vor raporta periodic Biroului Politic al Partidului Muncitoresc Român asupra executării prezentei Hotărâri.”¹⁶

¹⁶ ANIC, fond CC al PCR – Secția Administrativ-Politică, dosar nr. 17/ 1955. În martie 1969 Prezidiul Permanent al CC al PCR adopta un document asemănător, intitulat „Hotărâre privind colaborarea dintre MAE, MCE, MFA și celelalte organe centrale, care desfășoară activitatea de relații externe, precum și dintre șefii misiunilor diplomatice și lucrătorii acestora trimiși în misiune în străinătate”. Documentul („Strict secret de importanță deosebită”) avea și o Anexă intitulată „Precizări cu privire la colaborarea dintre Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Comerțului Exterior și alte organe centrale cu Consiliul Securității Statului și Ministerul Forțelor Armate, precum și între șefii misiunilor diplomatice și ofițerii de informații trimiși la post în străinătate”. Se menționa, printre altele, că ofițerii de informații ai CSS și cei ai MFA erau trimiși în calitate de salariați ai MAE, MCE sau ai „altor instituții și organizații”, numărul de posturi din fiecare misiune diplomatică, oficiu consular sau secție economică, necesar CSS și MFA, era aprobat de Prezidiul Permanent al CC al PCR la propunerea conducătorilor celor două instituții, după o consultare prealabilă a ministrului de Externe și a ministrului Comerțului Exterior, iar șeful colectivelor de ofițeri era dator să informeze verbal „în mod operativ” pe șeful misiunilor diplomatice cu date de interes culese prin mijloace speciale despre țara în care activau, „necesare pentru orientarea activității misiunii diplomatice”, însă acestea nu se transmiteau către MAE sau MCE „spre a evita

Potrivit unui document din 1956, printre atribuțiile *Direcției Informații Politice Externe a Securității*, erau și stabilirea planurilor politice și intențiile țărilor capitaliste împotriva RPR și a altor țări de democrație populară, cunoașterea situației politice și economice în țările capitaliste și „contradicțiile din lagărul imperialiștilor”¹⁷, datele ajungând la decidenții politici.

În cadrul organizației Tratatului de la Varșovia, înființată în mai 1955 de către URSS, România, RD Germană, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria și Albania (care va ieși oficial din organizație în 1968, dar în fapt din 1961) ca o contrapondere la NATO, exista oficial un Secretariat Unit și un Comitet al Miniștrilor Afacerilor Externe (constituite ca urmare a deciziei luate în cadrul Consfățuirii Comitetului Politic Consultativ de la București din 25-26 noiembrie 1976)¹⁸. Acest Comitet al miniștrilor de Externe era un organ auxiliar al structurii supreme de conducere a Tratatului de la Varșovia, cu atribuții de efectuare periodică de schimburi de păreri și de elaborare de recomandări asupra problemelor externe stabilite de acesta. Comitetul se întrunea de regulă o dată pe an sau când situația o impunea. Până la înființarea sa, miniștrii de Externe ai statelor participante la Tratat (OTV) s-au întâlnit de nouă ori, iar adjuncții acestora, de trei ori, prima consfătuire a miniștrilor fiind la 27-28 aprilie 1959 în Varșovia, la ea fiind prezent și un observator din China¹⁹. Problemele care urmau a fi dezbătute de către Comitetul Politic Consultativ (organul suprem al Tratatului de la Varșovia) erau cunoscute din timp, la elaborarea documentelor participând un colectiv din fiecare țară, condus, de regulă, de un adjunct al ministrului de Externe. În cazul României, la această activitate pregătitoare luau parte efectiv conducerile MAE și MAPN. Secretariatul Unit al Tratatului de la Varșovia avea ca atribuții, în principal, pregătirea tehnico-organizatorică și deservirea lucrărilor Comitetului Politic Consultativ și a ședințelor Comitetului Miniștrilor Afacerilor Externe, fiind condus pe o perioadă determinată

paralelismul și suprapunerea în sistemul de informare, precum și mărirea artificială a volumului de muncă” (Arhiva CNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 35, ff. 284, 295-299).

¹⁷ CNSAS, *Securitatea. Structuri, cadre, obiective și metode*, vol. 1, Ed. Enciclopedică, București, 2006, p. 140.

¹⁸ Ion Calafeteanu (coord.), *Istoria politicii externe românești în date*, apărută sub egida Fundației Europene Titulescu, Ed. Enciclopedică, București, 2003, p. 475.

¹⁹ Gen. col. (r) C. Olteanu, col. (r) dr. Al. Duțu, gen. mr. (r) C. Antip, *România și Tratatul de la Varșovia*, Ed. Pro Historia, București, 2005, p. 23. Ca fapt divers, delegația guvernamentală română care a participat la 11-14 mai 1955 la crearea Tratatului de la Varșovia era compusă din: Gh. Gheorghiu-Dej, președintele Consiliului de Miniștri, gen. Emil Bodnăraș, ministrul Forțelor Armate, gen. Ion Tutoveanu, prim-adjunct la conducerea MFA și șef al Marelui Stat Major, Simion Bughici (nume inițial David Simon), ministrul Afacerilor Externe, Grigore Preoteasa, prim-adjunct al ministrului de Externe, iar ca experți au fost Silviu Brucan (nume inițial Saul Brucker), redactor-șef adjunct al ziarului *Scânteia*, ministru plenipotențiar în SUA din martie 1956 și Radu Comșa (nume inițial Leo Schwefel), fost secretar al Anei Pauker la MAE, ambasador în RFG în 1990-1992 (op.cit., p. 131).

de către un ministru adjunct de Externe al unei țări membre a Tratatului, stabilit nominal de către CPC al OTV.

La momentul de vârf al politicii externe a României comuniste, în 1973-1974, țara noastră avea relații diplomatice și consulare cu 118 state (față de 25 de state în 1947), era membră în 16 organizații internaționale din sistemul ONU și încheiase după 30 decembrie 1947 peste 3.500 de tratate, acorduri, convenții și alte înțelegeri internaționale, dintre care 482 de acorduri cu caracter multilateral (care cuprind și 156 de convenții și protocoale referitoare la colaborarea în cadrul CAER) și 3.062 acorduri cu caracter bilateral (care cuprind și 48 de acorduri în domeniul financiar-bancar cu țări capitaliste și 35 de acorduri financiar-bancare cu țări socialiste sau 8 acorduri privind turismul cu țări socialiste față de 6 astfel de acorduri cu țări capitaliste)²⁰. Numai între 1970-1973 relațiile economice ale României cu țările în curs de dezvoltare au crescut de circa șapte ori, reprezentând la începutul anului 1974 aproape 10% din totalul schimburilor comerciale românești. MAE colabora cu diverse instituții pe plan extern, dar și intern, precum Ministerul Comerțului Exterior, Ministerul de Interne (probleme consulare, acordarea vizelor și avizelor etc), Ministerul Apărării Naționale (atașații militari din ambasade având grad de prim-colaborator al ambasadorului, colaborarea fiind și pe relația organizației Tratatului de la Varșovia, a delimitării topografice a granițelor, existând și o Secție a Fruntariilor în MAE până în 1952), Institutul Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea (IRRCs), Agerpres (trimitea corespondenți permanenți în străinătate și colabora cu Direcția Presei din minister; în octombrie 1976 au fost însă retrași toți corespondenții de presă, existenți în 23 de capitale, după rămânerea în străinătate a reprezentantului de la Paris, Paul Diaconescu), BNR și Ministerul Finanțelor (despăgubiri pentru naționalizările din 1948, relația cu FMI, BIRD etc.), Ministerul Învățământului (burse doctorale, cursuri postuniversitare de relații internaționale), cu birourile Navrom, Tarom sau ONT²¹ din străinătate.

²⁰ N. Ecobescu, S. Celac, *Principiile politicii externe a României socialiste*, Ed. Politică, București, 1974, pp. 21-28.

²¹ În privința Birourilor Oficiului Național de Turism, primul a fost deschis la Londra în octombrie 1964, urmând la 01.01.1967 cele de la Paris, Stockholm și Copenhaga, apoi la Bruxelles (21.01.1967), Roma (01.03.1967), Viena (01.06.1967), New York (27.01.1968), Frankfurt (01.02.1968), Budapesta (15.10.1969; birou închis la 01.09.1974), Amsterdam (29.11.1969), München, Düsseldorf și Tel Aviv (01.06.1972), Zürich (12.08.1972), Milano (05.05.1973; birou închis la 01.10.1974), Madrid (30.10.1973), Praga (15.12.1973), Berlin (20.03.1974), Belgrad (01.04.1974; birou închis la 21.08.1974). La jumătatea lui 1974 existau, așadar, 20 de birouri ONT în străinătate. Turismul pe relația vest-germană a fost cel mai dezvoltat, șeful Biroului din Frankfurt/ Main fiind în 1968-1976 Leopold Minkiewicz (n. 1926, la Suceava). În 1970 dintr-un total de 385.000 de turiști din Occident, s-au înregistrat 179.000 de turiști din RFG, următoare țări fiind Italia (32.000), Franța (26.000), Suedia (23.000), apoi SUA (și Canada) și Austria cu câte 21.000 de turiști, iar Anglia cu 20.000. Încasările valutare din prestații „extern vest” pe anul 1970 menționau suma de 124,13 milioane lei valută, din care pe relația RFG suma era de 68,8 milioane lei valută, următoarele țări fiind Suedia (9,6 milioane), Franța (7,6